Eduskunnan hallintovaliokunnalle

Viite Hallintovaliokunnan lausuntopyyntö 8.2.2021.

Asia Hallintovaliokunnan kokous 10.2.2021 klo 11:15, kirjallinen asiantuntijalausunto K 15/2020 vp Eduskunnan oikeusasiamiehen kertomus vuodelta 2019.

Pyydettynä lausuntona koskien ulkomaalaisasioiden käsittelyaikoja ja näiden asioiden määrän vaikutusta muiden asiaryhmien käsittelyaikoihin Helsingin hallinto-oikeus lausuu kunnioittavasti seuraavaa:

Kaikkien ulkomaalaisasioiden keskimääräinen käsittelyaika on noussut vuoden 2019 7,6 kuukaudesta vuonna 2020 vielä vahvistamattoman tilastotiedon mukaan 8,3 kuukauteen. Syynä tähän kehitykseen on se, että ulkomaalaisasiat ovat käyneet tavanomaista työläämmiksi. Niissä on paljon suullisia käsittelyjä, jotka vievät merkittävästi enemmän aikaa kuin kirjallisessa käsittelyssä käsiteltävät asiat. Ulkomaalaisasiat ovat myös monimutkaistuneet ja turvapaikka-asioissa on usein käsiteltävänä useita turvapaikkaperusteita. Hakijoilla on usein myös aikaisempaa hakemushistoriaa ja heille on muodostunut Suomeen siteitä, joiden merkitystä joudutaan arvioimaan. Selkeitä ja yksinkertaisia asioita ei juurikaan enää ole. Tämän asiaryhmän oikeusturvavaatimukset ovat asioiden luonne huomioon ottaen korostuneet, koska virheellisen ratkaisun vaikutukset voivat olla kohtalokkaat.

Vuoden 2015 turvapaikkakriisin myötä hallintotuomioistuimiin on rekrytoitu paljon määräaikaista henkilöstöä ulkomaalaisasioiden ratkaisemista varten. Helsingin hallinto-oikeudessa, jonka tämänhetkinen henkilöstömäärä on 195,3 htv:tä, on edelleen 23 määräaikaista virkasuhdetta, jotka perustuvat ulkomaalaisasioiden käsittelyyn tarvittavaan resurssiin. Näistä 20 on määräaikaista tuomarin virkasuhdetta, jotka siltä osin kuin virkasuhteisiin on nimitetty talossa työskennelleitä esittelijöitä, kertaannuttavat edelleen määräaikaisten virkasuhteiden määrää, koska heidän esittelijän virkojaan hoidetaan myös määräaikaisella henkilöstöllä. Vakiintumaton tilanne, jossa merkittävä osa henkilöstöstä on määräaikaisissa virkasuhteissa, aiheuttaa epävarmuutta, suurta henkilöstön vaihtuvuutta ja jatkuvaa perehdyttämisen tarvetta, joka vie voimavaroja yhä harvalukuisemmalta kokeneelta henkilöstöltä. Myös harvalukuisen kokeneimman tuomarikunnan vastuu kollegisessa ratkaisukokoonpanossa on tavan-

omaista suurempi kaikissa tuomarin rooleissa verrattuna siihen, että koko kokoonpano koostuisi kokeneista tuomareista. Työ on siten aikaisempaa paineistetumpaa ja myös hitaampaa.

On lisäksi todettava, että vuoden 2020 alkupuoliskolla alkanut koronaepidemia siirsi suullisten käsittelyjen järjestämistä ulkomaalaisasioissa, kuten muissakin asioissa. Näin ollen edelleen on ratkaisematta useita vuonna 2019 vireille tulleita asioita. Suullisten käsittelyjen ruuhkaa ryhdyttiin purkamaan syksyllä 2020 ja siinä on osin onnistuttukin, mutta on selvää, että epidemiatilanteessa suullisten käsittelyjen järjestämisen valmistelu vie tavanomaista enemmän aikaa, kun turvallisuustekijät, mukaan lukien etäyhteyksien käyttömahdollisuudet ja -tarpeet, joudutaan tapauskohtaisesti erikseen arvioimaan ja ohjeistamaan oikeudenkäynnin osapuolille.

Helsingin hallinto-oikeuden työtä on vuoden 2020 ajan viivästyttänyt merkittävästi myös uuden asianhallintajärjestelmän HAIPAN pilotointi, käyttöönotto ja järjestelmän kehittämistyö, johon on sitoutunut paljon henkilöstövoimavaroja. Järjestelmä on hidas ja vaatii edelleen kehittämistä. Nyt olemme tilanteessa, jossa aikaisemmassa ns. paperimaailmassa asian käsittely sujui nopeammin, mikä ei luonnollisesti ole ollut tarkoitus.

Koska ulkomaalaisasiat muodostavat suurimman pääasiaryhmän hallinto-oikeudessa käsiteltävistä asioista muodostaen tällä hetkellä lähes puolet vireillä olevista asioista, on selvää, että niihin on jouduttu kohdentamaan henkilöstöä myös muiden asiaryhmien kustannuksella. Vaikka erikoistuminen pelkästään ulkomaalaisasioihin tukisi lyhyellä aikavälillä ratkaisutoiminnan tuloksellisuutta näissä asioissa, ei hallinto-oikeus voi pitkään toimia siten, että suuri osa tuomarikunnasta ja esittelijöistä keskittyisi pelkästään yhteen asiaryhmään. Hallinto-oikeudessa vuoden 2020 alussa toteutettu organisaatiouudistus, jossa aikaisemmasta seitsemästä osastosta siirryttiin neljän osaston malliin, mahdollistaa aikaisempaa laajemman työnkuvan, mutta samalla perehtyminen uusiin asiaryhmiin hidastaa työskentelyä. Tämä muutos on kuitenkin ollut välttämätön, jotta voidaan pitkällä aikavälillä turvata hallinto-oikeuden henkilöstön osaaminen ja sitä kautta oikeusvarmuus kaikissa käsiteltävissä asiaryhmissä.

Lausunnon valmisteluun on osallistunut 4. osaston johtaja Taina Hakkarainen.

HELSINGIN HALLINTO-OIKEUS
HELSINGFORS FÖRVALTNINGSDOMSTOL

Hallinto-oikeuden ylituomari Ann-Mari Pitkäranta